

фахівців, поширеними є участь провідних фахівців підприємств у викладанні навчальних дисциплін, надання можливості якісного проходження практики, працевлаштування на умовах неповного робочого дня найбільш перспективних студентів ще під час їх навчання.

Отже, основними напрямками активізації участі роботодавців в системі соціального партнерства з метою підвищення ефективності розвитку людських ресурсів є: - досягнення паритету інтересів роботодавців та найманих працівників, спрямування частини коштів, отриманих в результаті господарської діяльності підприємства, на підвищення якості життя найманих працівників підприємства і населення території в цілому; - розширення часових та змістовних горизонтів участі роботодавців у професійному розвитку людських ресурсів; - інтенсифікація робіт у сфері профорієнтаційної діяльності; - застосування широкого спектру засобів матеріального і морального стимулювання; - посилення співпраці з освітніми установами; - заходи стабілізації складу персоналу, так і щодо його адекватного оновлення.

Таким чином, активізація участі роботодавців в системі соціального партнерства виступає надзвичайно вагомим чинником підвищення ефективності професійного розвитку людських ресурсів та забезпечення позитивного впливу результатів такого розвитку на кінцеві показники діяльності підприємств. Водночас, висока результативність діяльності бізнесу є запорукою сталого економічного розвитку національної економіки в цілому.

Література: 1. Грішнова О.А. Соціальна відповідальність у контексті подолання системної кризи в Україні / О.А. Грішнова // Демографія та соціальна економіка. – №1 (15). – 2011. – С. 39-46. 2. Лібанова Е.М. Модернізація економіки України в контексті соціальних викликів / Е.М. Лібанова // Демографія та соціальна економіка. – №1 (15). – 2011. – С. 24-38. 3. Левченко О.М. Економіка знань: управління розвитком людських ресурсів Великобританії / О.М. Левченко. – К.: Видавничий дім „Корпорація”, 2005. – С. 168.

Хомин О.Й.,

*к.е.н., доцент, професор кафедри економічної безпеки
Львівського державного університету внутрішніх справ,
м. Львів, Україна*

ДЕМОГРАФІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Безпека держави може бути досягнута лише при умові, коли ступінь залежності від інших держав не буде перевищувати межі, яка зможе погрожувати втратою національного суверенітету, суттєвим послабленням економічної сили, значним зниженням рівня життя. [1]

Перебуваючи у складному взаємозв'язку усі види безпеки – політична, військова, демографічна, економічна, екологічна, соціальна, інформаційна, геополітична, не лише пов'язані між собою, а й обумовлюють одна одну. Взаємне проникнення видів національної безпеки призводять до змін у середині кожної з них. Можна з впевненістю сказати, що в національній безпеці відбуваються інтеграційні процеси між різними видами безпеки.

Демографічна безпека – це стан, що визначається при: відсутності загроз, ризиків та викликів; сталому розвитку, що унеможливорює вплив негативних факторів; забезпеченні захисту чи охорони від загроз та ризиків. Демографічна безпека держави – це стан захищеності життєво важливих інтересів людей які проживають на певній території та формують суспільство й державу в різних сферах життєдіяльності від внутрішніх і зовнішніх загроз, що сприяє їх розширеному відтворенню. Демографічна безпека включає в себе такі ієрархічні рівні: глобальний, міждержавний, державний, регіональний та локальний. Кожен рівень має свої особливості, що формуються на основі просторово-територіальної системи, особливостей економічного навантаження, екологічної ситуації, етнічних, культурних, релігійних особливостей. Рівні демографічної безпеки розвиваються як в просторовому, так і в часовому вимірі, частими є випадковість та закономірність. Інколи дистанція між невідомим та закономірним є надто малою.

Демографічні небезпеки – це можливість виникнення умов економічного, соціального, природного та техногенного характеру, за наявності яких можуть виникнути несприятливі події, що в свою чергу призведуть до негативних процесів на певній території. Небезпека виникає при умові специфічного поєднання певних небезпечних факторів, за наявності яких відбуваються несприятливі події та процеси. Демографічна загроза – це можливість чи неминучість

виникнення економічних, соціальних, природних або техногенних явищ в межах даної території, що призведуть до небажаних подій які можуть погіршити стан довкілля і, як наслідок, завдати шкоди здоров'ю населенню даної території, призвести до матеріальних і фінансових збитків проживаючого населення, спричинять смерть людей та інше.

Всі демографічні загрози можна поділити на загальні, що впливають на відтворення населення в цілому, і часткові, що впливають на окремі демографічні процеси.

До загроз демографічній безпеці відносимо: економічну кризу, що призводять до зменшення купівельної спроможності населення країни; незадовільний стан з продовольчим забезпеченням населення; неефективність використання паливно-енергетичних ресурсів, "тінізацію" та криміналізацію економіки країни; неефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення; кризовий стан у системі охорони здоров'я і соціальному захисті населення і, як наслідок, небезпечне погіршення стану здоров'я населення; поширення наркоманії, алкоголізму, соціальних хвороб; зменшення можливостей здобуття якісної освіти представниками бідних прошарків суспільства; прояви моральної та духовної деградації суспільства; значне антропогенне порушення і техногенна перевантаженість території України, зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характерів; погіршення екологічного стану.

За часів незалежності стан демографічної безпеки кардинально погіршився. Відбулося значне зменшення кількості дітей у період 1990-2000 роки. На скорочення народжуваності мали вплив не лише наслідки Чорнобильської катастрофи, але й зниження темпів ефективності соціально-економічних процесів. Переважно через низьку народжуваність Україна за період 1993-2005 роки утратила понад 4 млн. населення [2]. З 2002 року в Україні спостерігається поступове зростання чисельності народжуваності до 512,5 тис. осіб. Зростання народжуваності можна пояснити частково прийняттям Верховною радою України Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми».

Обсяг природного скорочення зменшується, а в м. Києві, Закарпатській, Рівненській та Волинській областях зареєстровано природний приріст населення [3]. Ще однією загрозою демографічної безпеки держави є погіршення стану здоров'я населення. Лише протягом 1979-1989 років поширеність захворювань збільшилася на 16,3 відсотка, то за період з 1989 по 2001 рік – на 40,4% [4]. Серед причин смерті населення першість займають хвороби системи кровообігу, друге – новоутворення, третє – зовнішні причини смерті. На відміну від попередніх років починаючи з 2008р. відзначаємо міграційний приріст. Більше половини прибулих в Україну зареєстрували своє місце проживання у п'яти регіонах (м.Києві, Одеській області, Автономній Республіці Крим, Донецькій та Харківській областях).

Покращується ситуація із зростанням доходів населення. Кількість громадян, чий дохід менший за прожитковий мінімум, поступово скорочується.

Існують різні тлумачення щодо управління демографічними процесами. Притримуємося думки, що державі у забезпеченні національної безпеки та її демографічної складової належить визначальна роль. Маємо на увазі те, що лише їй під силу акумулювати та розподіляти грошові засоби, що дозволять активно впливати на демографічні процеси держави. Лише зусиллями держави за допомогою регуляторної політики можливе збільшення кількості робочих місць та зростання заробітної плати, покращення рівня охорони здоров'я та зниження рівня смертності, забезпечення та покращення соціальних стандартів життя.

Отже, забезпечення демографічної безпеки – це створення державними та місцевими органами влади сприятливих умов проживання населення (покращення економічної та екологічної ситуації, системи охорони здоров'я, освіти – особливо дошкільних закладів, соціальної допомоги, інфраструктури), що призведе до його розширеного відтворення.

Література: 1. А.П.Градов Экономическая безопасность страны и приоритеты инвестиционной политики// Экономическая наука современной России №3, 2001г.С.70-76 2. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1234447982> 3. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> 4. Стратегія демографічного розвитку в період до 2015 року від 24 червня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=879-2006-%EF>.

КОМПЕНСАЦІЙНА ПОЛІТИКА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО РОЗКРИТТЯ СУТНОСТІ

Теорія і практика розподільних відносин знаходиться під пильною увагою науковців і практиків. Не зважаючи на посилення інтересу і науковців, і практиків до понять «компенсаційна політика», «компенсації», «компенсаційний пакет», їх природа та сутність залишаються малодослідженими. Часто вчені й дослідники системи компенсацій вживають поняття «компенсаційна політика», не намагаючись з'ясувати її сутності та змісту. Аналіз також показав, що є спроби окремих авторів розкрити сутність цього поняття. Проте результати таких спроб свідчать про те, що автори зазвичай розглядають компенсаційну політику поверхово, однобічно, не розкривають механізму її формування та реалізації.

Слово «політика» походить від грецького *«politike»* – «мистецтво управління державою». Поняття «політика» має різні виміри та сфери наукового і практичного застосування. Існують різні тлумачення цієї дефініції. Наведемо окремі з них:

— цілеспрямована *діяльність* у галузі взаємовідносин між різними суспільними групами, державами й народами, пов'язана із боротьбою за здобуття або утримання державної влади, як знаряддя регулювання і формування цих стосунків; у вужчому розумінні – визначена частина, програма або напрямок такої діяльності, сукупність засобів (інструментів) і методів (технік) для реалізації певних інтересів задля досягнення визначених (суб'єктом політичного процесу) цілей в певному соціальному середовищі; процес прийняття рішень, а також поведінка в суспільно-державних установах [2];

— діяльність, що розкриває ставлення до чогось чи когось; наука, що містить теоретичні напрацювання, різні політичні документи та методологічні основи політики; мистецтво (мистецтво управління, здійснення влади) [3];

— образ, спосіб дій, спрямованих на досягнення чого-небудь, що визначає стосунки з людьми [1, с.708];

— загальне керівництво для прийняття рішень, які забезпечують досягнення цілей [4, с.288].

З огляду на різноманітність підходів до визначення дефініції «політика» можна зробити кілька важливих висновків. *По-перше*, термін «політика» є багатоаспектним. *По-друге*, домінує «діяльнісний» підхід до розгляду поняття «політика». *По-третє*, термін «політика» є інституціональною категорією, оскільки в основі політики лежать певні формальні та неформальні правила. *По-четверте*, сутність, зміст і механізм формування політики залежить від рівня щодо якого вона розробляється.

Виходячи зі змісту дефініції «політика» та ураховуючи специфіку понять «компенсації» та «система компенсації», сформулюємо **концептуальні положення, що розкривають зміст поняття «компенсаційна політика».**

По-перше, оскільки поняття «система компенсацій» використовується у сфері соціально-трудових відносин і характеризує виплати, винагороди, заохочення та блага, що їх надають роботодавці найманим працівникам, то цілком логічно, що компенсаційна політика є швидше мікроекономічною категорією. Разом з тим формування системи компенсацій є багаторівневим механізмом й визначення набору компенсацій, їх розміру та порядку надання найманим працівникам хоча і здійснюється роботодавцем або вповноваженим органом, проте існують певні «рамкові» умови цього процесу й роботодавець не має права їх порушувати. У зв'язку з цим компенсаційна політика не лише розробляється на рівні підприємства. Її концептуальні основи закладаються на державному, а також галузевому та регіональному рівнях, тому компенсаційна політика є не лише мікроекономічною категорією, але й макро- та мезоекономічною.

По-друге, як мікроекономічна категорія компенсаційна політика є складовою політики управління персоналом і корпоративної політики підприємства. У зв'язку з цим компенсаційна політика має бути не лише спрямованою на забезпечення виплати найманим працівникам справедливої, гідної винагороди, а й сприяти досягненню корпоративних цілей підприємства. Як